РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виплачувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второн 2-го січня 1917. Ч. 1. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, January 2, 1917. No. 1.

АЛЇЯНТИ ВІДКИНУЛИ МИРОВІ ПРЕДЛОЖЕНЯ.

Союзні війска зближають ся до Серета. -- 3.500 полонених.

ГІНДЕНБУРҐ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ОРУЖЕМ ЗМУСИТЬ ВОРОГІВ ДО МИРА.

ПІДВОДНА ЛОДКА ЗЛОВИЛА РОСІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ З НАБОРОМ.

СПРАВА МИРОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

АЛЇЯНТИ ВІДКИНУЛИ МИРОВІ ПРЕДЛОЖЕНЯ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ, 30. грудня. — **Алїянти відкинули мирові предложеня Німеччини, заявляючи, що вони є нечесні і мають в дійсности характер воєнного маневру. Алїянти заявляють, що вони не можуть вдавати ся в жадні мирові переговори, як довго Німеччина не подасть своїх услівий, і повторяють загально тісами домаганя, які подав свого часу анґлійський президент кабінету, Ллойд Джордж, в анґлійськім парляменті, уважаючи їх одинокою підставою до тривалого мира.**

Відповідь зістала вручена нині пополудни американському послови Шарпови.

Вона обіймає поверх 2.000 слів і містить в собі обжалуванє Німеччини, якій приписують вповні причину війни. У відповіди сказано, що Німеччині ніколи не вдасть ся осягнути своїх воєнних цілий та що вона лише тому хоче мира, бо її сила вже вичерпана. Воєнне положенє не може становити підстави до оцінення сили і для того дотеперішні успіхи центральних держав не можуть бути ніяк підставою до мирових переговорів. Також мусять алїянти домагати ся від Німеччини, яка вважає міжнародні договори лише „за куспик паперу", певних і обовязуючих ґарантій.

Помимо того дорога до мира стоїть отвором, коли би Німеччина подала такі услівя, які позволяли би на скликанє конференції.

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

ВЕЛИКА БИТВА НА ГРАНИЦІ ВОЛОЩИНИ І МОЛДАВІЇ. — 2.800 ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 29. грудня. — **Велика битва на границі Волощини і Молдавії прибирає щораз більші розміри. Союзні війска старають ся зломити останний опір російсько-румунських війск, щоби змусити їх до відвороту за ріку Серет.**

Рівночасно почало ся очищуванє Карпат з неприятеля. Наступ союзних війск в Карпатах має також на цїли окружити від півночи боєву лїнїю Фокшані-Ґалац.

У вчерашних битвах полонено поверх 2.800 Москалів і Румунів.

Урядовий звіт німецького ґенерального штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: На лївім крилї девятої армії баварські й австрійські війска під командою ґен. Крафта зломили в горах Карпатах опір неприятеля і заняли місцевість Димітрешті (20 км. на північний захід від Римнік-Сарату). Праве крило сеї армії посуваєть ся здовж ріки Бужеу (в напрямі Браїлї), здобуваючи ряд місцевостий і не даючи неприятелеви спромоги на утворенє нової боєвої лїнії. Число Москалів, полонених у вчерашних битвах, виносить поверх 1.400. Воєнна добича складаєть ся з 3 гармат і кільканайцяти машинових крісів.

„В Добруджі союзні війска заняли приступом село Ранель (в околиці Мачіна).

„АРМІЯ АРХ. ИОСИФА: Полудневе крило сеї армії під командою ґен. Ґерока перевело наступ в Карпатах здовж границї Семигороду і Румунії, здобуваючи цїлий ряд російських становищ. В битві полонено також около 1.400 Москалів і Румунів та здобуто 18 машинових крісів.

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На сім фронтї не зайшли жадні важнїйші зміни".

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗБЛИЖАЮТЬ СЯ ДО ЛЇНІЇ ФОКШАНІ-ҐАЛАЦ. — 660 ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 30. грудня. — **Побідний наступ союзних війск в напрямі лїнії Фокшані-Ґалац відбуваєть ся дальше з добрим успіхом.**

Російські війска і останки війск румунських є приневолені уступати на цїлій 120 миль довгій боєвій лїнії (між Карпатами а Дунаєм).

Армія ґен. Ґерока посуваєть ся дальше в глиб Молдавії, армія ґен. Крафта зближаєть ся до Фокшані, а армія ґен. Фалькенґайна до Прута.

Війска ґен. Ґерона зломили в ріжних місцях опір війск російських, беручи в полон 660 Москалів.

Урядовий звіт німецького головного штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Наші неструджені війска переслідують без перестанку дальше уступаючого неприятеля на цїлій боєвій лїнії між Карпатами і Дунаєм та утворили новий боєвий фронт, який тягнеть ся через місцевости: Візіруль, Сутешті і Слободзя (в половині дороги між Римнік-Саратом а Планешті).

„АРМІЯ АРХ. ИОСИФА: У вкритих снігом Карпатах відділи німецьких стрільців сповняють успішно звідунчу службу.

„На границї Семигороду німецькі й австрійські війска перевели напад на укріплені становища війск російських і помимо сильного опору змусили їх до відвороту. Притім полонено 10 російських офіцирів і 650 салдатів та здобуто 7 машинових крісів.

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: З причини непогоди відбуваєть ся місцями лише боротьба в окопах".

СОЮЗНІ ВІЙСКА ПІД БРАЇЛЕЮ.

БЕРЛІН, 31. грудня. — **По тяжкій і завзятій битві на границї Молдавії і Волощини союзні війска відкинули Москалів аж до примістка коло Браїлї. Дунайська армія під командою ґен. Коша здобула сильно укріплену лїнію Джурджеті-Чучія, на полудневий захід від Браїлї.**

На прочім фронтї аж до Карпат союзні війска по[illegible]ають ся на цїлій лїнії наперед.

Урядовий звіт німецького ґенерального штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: На північ і на схід від Римнік-Сарату союзні війска стрінули сильний опір зі сторони неприятеля, однак по завзятім наступі вдало ся переломити сильні становища неприятеля.

„Дунайська армія зближила ся до лїнії Джурджеті-Чучія (на полудневий захід від Браїлї). По довшій завзятій боротьбі союзні війска прогнали неприятеля аж до примістка коло Браїлї.

„В Добруджі болгарські війска здобули нові становища в напрямі на Мачін.

„АРМІЯ АРХ. ИОСИФА: В пограничних горах Молдавії перебіг боїв був вповні вдоволяючий.

„На північ від долини Ойтуз переведено успішний напад на російські становища. Одного офіцира і 80 салдатів взято в полон.

„В долинї ріки Путни битва триває дальше.

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: В околиці Якобштаду, на полудне від Риґи, чинність артилерії зростає.

„На прочім фронтї нема жадних важнїйших змін".

НА МОРИ:

НІМЕЦЬКА ПІДВОДНА ЛОДКА ЗЛОВИЛА РОСІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ З ВОЄННИМИ МАТЕРІЯЛАМИ.

БЕРЛІН, 30. грудня. — Звіт німецької адміралїції доносить:

„Німецька підводна лодка зловила на Полярнім мори корабель „Сухан", який з набором воєнних матеріялів находив ся в дорозї з Америки до Арханґельска. Офіцирів з російського корабля забрано до підводної лодки яко полонених, а німецькі офіцири обняли команду над залогою російського корабля. В супроводї підводної лодки російський корабель приплив до німецької пристани.

„Набір корабля складаєть ся з 100.000 шрапнелів, 75.000 ґранатів, 150.000 гарматних патронів, 175.000 бомб до 30 центиметрових гармат, 1,230.000 кґ. олова, 7 автомобілів, 200 міхів шкіри на підошви, 6.000 штук зелїзничих шин і т. и. Вартість набору оцінюють на кілька мілїонів дол."

Зловленє корабля „Сухан" вважають одним із найбільше геройських вчинків німецьких підводних лодок,

Підводна лодка зловила корабель серед великої снїжниці. Коли командант підводної лодки переконав ся, що на корабли находить ся 7.000 тон воєнних матеріялів, рішив ся корабель не топити, але спровадити його до німецької пристани. Офіцирів з російського корабля уміщено в підводній лодцї, а натомісць команду на корабли обняло 7 людий зі залоги підводної лодки. Клопоти були чималї, коли показало ся, що засоби угля на корабли є скупі, а крім того російські моряки грозили бунтом. Коли корабель зближав ся до Данії, засіб угля змалїв до 20 тон. По прибутю до німецької пристани засіб угля виносив на корабли всего пів тони.

Дорога, яку відбув корабель чере Біле і Північне море, виносила поверх 1,000 миль. Вартість набору оцінюють на поверх 5 мілїонів долярів.

ФРАНЦУСЬКИЙ ВОЄННИЙ КРУЖЛЯК „ҐОЛЬОА" (11.000 ТОН) ЗАТОПЛЕНИЙ.

ПАРИЖ, 31. грудня. — **Урядовий звіт французької адміралїції доносить, що дня 27. грудня панцирний корабель „Ґольоа", влучений торпедою на Середземнім мори, по пів годинї пійшов на дно моря.**

Холоднокровне захованє залоги і вчасне прибутє на поміч патрульних лодок уможливило ратунок людий так, що жертви в людях виносять всего 4 людий зі залоги.

Панцирний кружляк „Ґольоа" числив 11.230 тон містоти. Його зоруженє складало ся з чотирох 30.5 центиметрових гармат, з десяти 13,8 цм., з вісьмох 10 цм. і двайцять 4.7 центиметрових гармат.

В МІСЯЦИ ПАДОЛИСТЇ ПІДВОДНІ ЛОДКИ ЗАТОПИЛИ 191 КОРАБЛЇВ НА 408.500 ТОН.

БЕРЛІН, 30. грудня. — В місяци падолисті втратили алїянти 138 кораблїв на 314.500 тон, з котрих 244.500 припадає на саму Анґлію. Крім того затоплено 53 кораблїв, належачих до невтральних держав, на 94.000 тон.

Разом затоплено в протягу місяця падолиста 191 кораблїв на 408.500 тон.

Від початку війни центральні держави знищили неприятельських кораблїв на 3,636.500 тон, з чого припадає на Анґлію 2,794.500 тон.

—o—

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

КОМАНДАНТ АНҐЛЇЙСЬКИХ ВІЙСК У ФРАНЦІЇ ПРО ЗНАЧІНЄ НАСТУПУ НАД РІКОЮ СОМОЮ.

ЛОНДОН, 30. грудня. — Ґенерал Гейґ, командант анґлїйських війск у Франції, оголосив звіт про воєнні операції від 1. липня до 18. падолиста сего року над рікою Сомою.

Ґен. Гейґ уважає наступ французько-анґлїйських війск „сьвітлою побідою війск алїянтів" та заявляє, що лише непогода охоронила німецьку армію від цїлковитого пораженя.

Ґен. Гейґ висказує надію, що алїянти побідять неприятеля, „скоро лише прийде на се догідна хвиля".

„Сила неприятеля ще не зломана, — каже ґенерал Гейґ. — **Також годї нинї предсказати, як довго війна буде ще тривати, заки будуть осягнені цїли, задля нотрих алїянти станули до боротьби. Битва над рікою Сомою дала безсумнївний доказ, що алїянти є всилї осягнути свої цїли.**

„Цїль офензиви над Сомою була потрійна: зберегти від упадку Верден; помогти нашим союзникам на инших теренах війни; ослабити ворога.

„І ті три головні цїли нашої офензиви були осягнені: Верден зістав уратований; наступ наших війск не позволив неприятелеви на жадні більші воєнні операції на инших теренах війни; сила неприятеля зістала значно ослаблена".

(В дійсности офензива анґлїйсько-французьких війск у Франції, яка складала ся з 5 великих наступів на 15-милевім боєвім фронтї над рікою Сомою, не принесла їм пожаданих успіхів. Головною цїлию сеї офензиви було переломанє німецького фронту і прогнанє німецьких війск з Франції і Бельґії. По пятьох місяцях майже безнастанної офензиви Анґлїйці втратили в битвах над Сомою поверх 500.000, а Французи около 300.000 людий, займаючи всего ледви 150 квадратових кільометрів території, не дійшовши навіть до найблизших місточок Перон і Бапом, які були віддалені від первісної боєвої лїнії о 5 до 6 миль).

ҐЕНЕРАЛ ЖОФР ЗОВСІМ УСУНУВ СЯ.

ПАРИЖ, 30. грудня. — **З достовірних кругів доносять, що ґенерал Жофр взяв на довший час відпустку, аби відпочити по 29-місячній безперервній праці на становищи головного команданта французьких війск.**

(Ґен. Жофр, звільнений зі становища головного команданта, яке заняв ґен. Нівей, зістав іменований президентом воєнної ради. Однак небаром опісля втратив і те становище, коли ґен. Ліотей зістав іменований війсковим диктатором Франції. Ґен. Жофр одержав титул маршалка і подав ся о відпустку).

—o—

ГІНДЕНБУРҐ ЗМУСИТЬ ДО МИРА ОРУЖЕМ.

АМСТЕРДАМ, 30. грудня. — **З до**стовірних кругів в Німеччині доносять, що Гінденбурґ вже рішив ся ще в протягу сеї зими перевести воєнні операції на більші розміри.

Загальне положенє, о скільки воно тичить ся Німеччини, представляєть ся, як слїдує:

1. Німецька армія, почавши від Ґінденбурґа аж до наймолодшого рекрута, не вірить, щоби мир був можливий, доки одна або більше ворожих держав не понесе цїлковитого пораженя.

2. Німецький нарід, правительство і війско є переконані, що звязь, яка лучить до купи алїянтів, щораз більше попускає, та що між алїянтами прийде до розлому, скоро лише Росія буде побита і змушена до окремого мира.

3. Щоби довести до розлому серед алїянтів, та щоби рівночасно зломити й силу неприятеля, заки вони будуть могли розпочати нову загальну офензиву, Гінденбурґ завдасть тяжкі удари, рівночасно на сході і на заході, яких цїлию буде Одеса і Верден".

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всї оголошеня поміщувані в „Свободї" редакція не відповідає. — Рукописий не звертаєть ся.

З біжучої хвилі.

Ще одна сумна вістка прийшла до нас зі старого краю. Знова нові, болючі втрати.

Свояк о. Й. Чаплинського з Перт Амбой, Н. Дж., о. Іван Бачинський, котрий находить ся тепер в російській неволи в Астрахані, прислав до нього лист, датований 16. падолиста 1916, а в нім доносить, що у Вороніжи (в Росії) помер бувший віцеректор духовної семинарії у Львові, **о. др. Дмитро Яремко.**

Також доносить, що у Відни помер **др. Евген Озаркевич**, лікар і звісний громадський діяч у Львові, а крім того померли: соймовий посол **др. Іван Макух** (адвокат в Товмачи) і парляментарний посол **др. Лев Бачинський** (адвокат в Станиславові). Др. І. Макух і др. Л. Бачинський були головними провідниками радикальної партії.

О. Іван Бачинський між иншим пише: „Дуже дивно нам, що не найдеть ся ніхто, щоби інтервенював в справі нашого увільненя. Що кому з того прийде, що ми мучимось в неволи без ніякого занятя і без ніяких средств до житя?!"

Скоро, дуже скоро проріджують ся ряди наших народних провідників у старім краю. Одні мучать ся і гинуть в московській неволи, а другі дома. З ким же лишить ся наша бідна Вітчина по війні?...

Московське „Русское Слово" (з 5. грудня 1916 р.) пише:

Австрійське правительство — як доносить „Франкфуртер Цайтунґ" — виготовило статут автономної Галичини.

У виготовленю статута брали участь бувший австрійський міністер заграничних справ, ґраф Ґолуховский, президент польського кола, Біліньский і кілька послів. Цісар Карло небавом санкціонує сей статут, причім непотрібна є ухвала парляменту. На чолї Галичини пропонують поставити намісника з титулом канцлера. Кандидатом на той уряд пропонують ґрафа Голуховского.

Минувший (1916) рік не приніс нікому з воюючих рішаючої побіди. Найбільшу однак побіду осягнув російський нарід, і то не на поли бою, але в думі.

Се перший раз в історії російської держави російський нарід повалив бюрократичне і реакційне правительство, прогнавши премієра Бориса Штірмера. Сей великий поступ промощує бодай вчасти народам Росії дорогу до демократії. В порівнаню з побідами на східнім і західнім фронті побіда в думі уважаєть ся яко найбільший здобуток Европи в 1916-тім році.

У звязи з мировою пропозицією Німеччини урядовий орґан німецької соціял-демократії, „Форвертс", пише на адресу французьких соціялістів:

Коли мирову ноту Німеччини зрозуміють у Франції, тоді Французам стане ясно, що ся війна, яко боротьба о честь та істнованє Франції, вже кінчить ся. Колиж Франція буде дальше провадити війну, то ся війна буде заборчою війною Росії. Нарід буде тоді сумнівати ся, чи за інтереси російського царя годить ся йому йти під німецькі машинові кріси.

Статистичне бюро в Кеніґсберґу, в Німеччині, має вже число цивільних осіб, яких російські війска замордували підчас офензиви в Східних Прусах 1914 року. Число се виносить 598 людий, з того 69 женщин. 338 мущин і 58 женщин Москалї розстріляли, 48 мущин і одну женщину пробили баґнетами, 27 мущин і одну женщину побили на смерть, 6 мущин і 5 женщин спалили, одного мущину удусили. Про смерть 109 мущин і 4 женщин нема точних даних. Знаним є лише се, що їх замордовано.

Німцї мали спромогу обчислити жертви російських орд, але в Галичині всїх жертв ще й доси не обчислено. А скільки їх має російський уряд на сумлїню?... Не сотки, але тисячі!

РОЗБЕРІТЬ І РОЗСУДІТЬ!

(Членам У. Н. Союза під розвагу).

Хто хоч трохи слїдить за подіями, які в останних часах мають місце на американській Україні, мусить признати, що за цілий час, від коли Українцї жиють в Америці, не було серед них такого пекла, як під теперішну пору.

Два місяці минуло від хвилї, коли представителї Українського Народного Союза були приневолені виступити з Федерації і викрити на денне сьвітло з одного боку цілковите неробство і безчинність Федерації для української справи, а з другого боку потайні пляни зорґанізованої компанії під проводом отця Ардана в цїли загарбаня у свої руки нашої орґанізації У. Н. Союза. Найсумнійшим притім всім є те, що п. Мирослав Січинський впав жертвою сеї несовістної компанії і став слухняним орудєм в руках отця Ардана і його прислужників.

Чи розходило ся отцеви Арданови і його компанії о якусь спільну народну працю в отсю так важну хвилю, яку переживає наш нарід в старім краю? Чи розходило ся отцеви Арданови і його компанії о те, щоби дати моральну і матеріяльну поміч старому краєви? На се є одна відповідь: Ні!

Федерація Українців, якої провід загорнули у свої руки люди, що стояли і стоять під командою отця Ардана, не зробила в тім напрямі нічого. За цілий рік істнованя не вислала Федерація ні одного меморіялу в українській справі, ніодного протесту проти насильств, поповнюваних на українськім народі, не видала ніодної брошури ні книжки, загнила зовсім акцію ратункову для старого краю; одним словом: Федерація не зробила нічого для української справи, але противно: здержала всяку працю на народнім поли, рівночасно не позволяючи на веденє сеї праці тим орґанізаціям, які вели її в часах, заки Федерацію покликано до житя.

Які були властиві наміри отця Ардана і його компанії, на се вказує найлїпше їх праця в протягу останних двох місяців. Головним кличем отця Ардана і його прислужників, пп. Цеглинського, Ревюка, Заплатинського, Дмитришина і їм подібних людців, було нищенє в першій мірі урядників У. Н. Союза, які стояли найбільше на перешкоді до осягненя їх цілий.

З Федерації виступили не лише представителї У. Н. Союза, але також представителї Згоди Братств і російських Українців; від Федерації усунули ся представники Гайдамаків; до Федерації не хотіли приступити ні гр.-кат. духовенство ні „Провидінє" ні „Народна Поміч". У Федерації остали ся лише отець Ардан і його компанія, представителї американських так званих „українських соціялістів".

Зразу отець Ардан і його компанія мали надію, що їм вдасть ся загарбати У. Н. Союз підпольною роботою і інтриґами і то в часах, коли У. Н. Союз належав ще до Федерації. Коли однак побачили, що урядники У. Н. Союза пізнали їх підступ і виступили з Федерації, видали їм отверту війну, в надії, що позискавши для своїх цілий п. М. Січинського, при його помочи і його впливами віднесуть побіду і осягнуть свою ціль.

Як виглядає ся війна? Якими средствами послугують ся отець Ардан і його компанія? Ото під покришкою протесту проти насильства австрійського правительства уладжують віча, яких однак властивою цїлию є представити урядників У. Н. Союза перед нашим загалом як киринників, „народних бізнесменів" і зрадників нашого народу. Теперішний орґан Федерації, „Народна Воля", є від двох місяців переповнений безнастанними лайками і підлими брехнями на урядників У. Н. Союза. На вічах і під церквами роздаєть ся тисячі відозв такогосамого змісту, в яких взиваєть ся загал, а передівсім членів У. Н. Союза і читачів „Свободи", до боротьби проти своїх урядників і редакторів.

Прислужникам отця Ардана здавало ся, що маючи по своїй стороні п. Мирослава Січинського, скоро упораються з непослушними їм урядниками У. Н. Союза, що члени У. Н. Союза крикнуть „проч з урядниками" і віддадуть орґанізацію в руки „одиноких на американській Україні мудрих політиків і щирих патріотів". Вони були сьвідомі сего, що коли їм лише удасть ся загарбати у свої руки нашу орґанізацію, У. Н. Союз і „Свободу", стануть побідниками на цілій лінії, і всї прочі товариства і орґанізації будуть мусїли піддати ся під їх команду.

Однак отець Ардан і його прислужники завели ся у своїх надіях. Члени У. Н. Союза не дали піддурити ся нїсенїтницями, лайками і брехнями, ширеними проти урядників У. Н. Союза „вічевими референтами" і „Народною Волею". За доказ нехай послужить те, що на 258 чинних відділів У. Н. Союза заледви два відділи, а імено Братство св. Стефана в Шікаґо, Ілл. (від. 221) і Тов. кн. Данила в Провіденс, Р. Ай. (від. 73) внесли протести до уряду У. Н. Союза. Ми є переконані, що оба сї відділи впали жертвою несовістних одиниць, які намовили згадані відділи до сего протесту. Маємо однак надію, що оба згадані відділи, одержавши від уряду поясненя, будуть старати ся близше пізнати, хто є ворогом, а хто приятелем У. Н. Союза.

Становище, яке заняли члени У. Н. Союза і читачі „Свободи" супроти кампанії отця Ардана і його прислужників, є найлїпшим доказом, що загал думає про їх киринну і підлу роботу. Тисячі нових членів У. Н. Союза і тисячі нових передплатників „Свободи" є найкрасшим доказом, що робота отця Ардана не то не підкопала серед загалу довіря до уряду і орґану У. Н. Союза, але його ще більше скріпила. Нині У. Н. Союз доходить вже до 10.000 членів, а „Свобода" до 17.000 передплатників.

* * *

Щоби однак нашому загалови ще яснійше представити дороги і стежки, якими підходили отець Ардан і його компанія до своєї цїли, не від річи буде ще раз коротко пригадати деякі вже давнїйше наведені, а деякі доси ще неподані факти, які послужать за незбитий доказ, що цїлию Ардана і його компанії було загарбанє у свої руки У. Н. Союза і „Свободи".

Не маємо тут на гадці розбирати подрібно „заслуг" отця Ардана для народної справи взагалї, а спеціяльно його відношеня до У. Н. Союза з часів давнїйших, бо про се дало би ся писати цілі книги, але хочемо представити підпольну роботу його і його прислужників від часу, коли до Америки прибув п. Мирослав Січинський.

Про приїзд п. Мирослава Січинського до Америки урядники У. Н. Союза довідали ся доперва тоді, коли треба було старати ся о фонди на евентуальний процес, на случай, коли би американські іміґраційні власти хотіли заборонити п. Січинському право перебуваня в Америці. Отже доперва тоді позволив отець Ардан п. Січинському зійти ся з урядниками У. Н. Союза. Основано отже спільний комітет оборони М. Січинського і розпочато працю. Чи пригадує собі п. Січинський, кілько то часу і праці посьвятили для його справи тісами урядники У. Н. Союза, котрим він нині закидає, що вони не хотіли допустити до процесу? (Урядники У. Н. Союза при всяких дебатах над сею справою звертали увагу, що до справи треба брати ся розважно, щоби, заки приступить ся до акції, мати опінії від кількох адвокатів, аби бути певним виграної). Чи пригадує собі п. Січинський, кілько вечерів і ночий пересиділи на нарадах тісами урядники Укр. Народ. Союза, яким нині він робить закид „бізнес-патріотів" і зрадників? Кілько покликів і статий написала в його справі „Свобода"? Кілько гроший дав У. Н. Союз на п. Січинського і кілько жертв назбирала на нього нині ним оплюгавлена „Свобода"? Яку участь брав в тій цілій праці отець Ардан і його товариші? Чи о. Ардан був хоч раз на засіданю комітету оборони, чи „Народна Воля" помістила від себе хоч один поклик в справі збираня жертв на сю ціль? Ні! Але помістила статю, що „Свобода" бере п. Січинського під кураделю та накинула ся на п. Савку, тодішного касієра комітету, як він сьміє підписувати ся під виказами жертв.

Як довго збирали ся фонди і як довго в касі комітету були гроші, так довго п. Січинський знав „Свободу" і з „довірєм" відносив ся до урядників У. Н. Союза. Коли каса комітету стала вже зовсім порожна, п. Січинський не потребував вже більше ні „Свободи" ні У. Н. Союза.

Тут треба ще пригадати один момент, який може сьвідчити про відношенє урядників У. Н. Союза до п. Січинського. Коли в касі комітету було ще кілька тисяч долярів, урядники радили п. Січинському стати на боці від „американської політики", не анґажувати ся до жадної орґанізації чи партії, записати ся на університет, занізнати ся з визначнїйшими чужинцями, інформувати їх про наші справи і в сей спосіб пособляти українській справі. Тісамі урядники радили також п. Січинському, щоби він обїхав всї наші важнїйші ґромади, бо нарід хоче його побачити, щоби на кождих зборах виголосив відповідну промову, але таку промову, яка не могла би пошкодити його повазї. Чи має п. Січинський хоч один доказ, що урядники У. Н. Союза хотїли ужити його яко орудє для власної користи проти котрої другої орґанізації?

Одним словом: уряд У. Н. Союза і редакція „Свободи" відносили ся до п. Січинського як найщирійше; вони хотїли, щоби п. Січинський задержав повагу і пошану, якою весь загал його окружав. Після гадки урядників У. Н. Союза п. Січинський, не беручи чинної участи в „американській політиці", міг був віддати для нашої справи дуже великі услуги і не потребував наражати себе жадній партії чи орґанізації. Чи послухав п. Січинський доброї ради урядників У. Н. Союза? Ні. П. Січинський зробив те, що йому наказував отець Ардан і його компанія. Не наша в тім вина.

Прийшов Український Сойм. Знова комітети і знова наради. І хто найбільше натрудив ся, хто найбільше старав ся, щоби сей перший Український Сойм випав як найвеличавійше? Чи зможе хто заперечити, що найбільше труду і праці положили якраз знова урядники У. Н. Союза і редакція „Свободи"? Чи може зявив ся хоч раз отець Ардан, чи взяв хоч раз участь у засїданях передсоймового комітету? Ні! До праці отця Ардана не було. Він був надто занятий кованєм нових плянів для нової кирині.

Перед Соймом вибрано Український Загальний Комітет голосованєм по всїх українських товариствах. Загальний Комітет був уже готовий; Український Сойм мав уложити для нього лише плян праці і надати йому напрям. Сойм відбув ся величаво і поручив Українському Загальному Комітетови до переведеня цілий ряд важних ухвал. Укр. Загальний Комітет, в склад котрого входили тоді представники майже всїх українських орґанізацій і товариств, міг сейчас приступити до введеня в житє повзятих Соймом ухвал. І тоді зявляєть ся знова отець Ардан і реферує, що конче треба окремої орґанізації, з новими членами і відділами. Діяло ся се в другім дни нарад, коли більша половина делеґатів розїхала ся домів. Отець Ардан затер руки з радости, що підступ йому вдав ся, що кинув підставу до уплянованої ним нової кирині. Отець Ардан знав дуже добре, що під покришкою нібито орґанізованя Федерації буде мав спромогу продовжати ще успішнїйше свою підпольну роботу проти У. Н. Союза. Розпочали ся віча в цїли орґанізованя членів і відділів Федерації. Зовсім природно, що віча для Федерації не принесли хісна. Ні членів ні відділів до неї не зорґанізовано. Натомісць кожде майже віче служило в першій мірі до тайної аґітації проти урядників У. Н. Союза, а відтак до критикованя Загальної Української Ради, щоби підорвати серед нашого загалу довірє до народних провідників в старім краю і в сей спосіб промостити дорогу до ширеня соціялізму.

В який спосіб вели отець Ардан і його прислужники тайну аґітацію проти урядників У. Н. Союза?

Наведемо кілька примірів.

В попереднім числї „Свободи" був наведений власноручний лист з редакції „Народної Волї" до п. Рафаловича, в якім виразно зазначено, що отець Ардан і його товариші не можуть вести спільної акції з У. Н. Союзом. (Се діяло ся в місяць по основаню Федерації).

Коли Федерація висилала делеґацію до Вашінґтону, покликано до неї крім п. Стечишина, співредактора „Народної Волї", самих чужинців (лоєра Поллока, Рафаловича і Брукса). З Українського Народного Союза не брав ніхто участи в тій делеґації. Федерація не уважала навіть за відповідне повідомити про висиланє сеї делеґації бодай тих урядників У. Н. Союза, які були в екзекутивнім комітеті Федерації. Між членами отсеї делеґації, яка мала представляти американських Українців, не було ніодного Українця, американського горожанина.

Коли на однім із засідань Федерації відчитано просьбу канадійських Українців, які просили, аби американські Українцї вислали до Канади делеґацію (подібно як се зробили були Поляки і Чехи) і вставили ся за тими канадійськими Українцями, які невинно сидять по тюрмах і таборах, п. Ядловський піддав гадку, щоби одним з учасників такої делеґації міг бути п. Капітула, предсідатель Українського Народного Союза. Однак п. Січинський супротивив ся тому, заявляючи, що п. Капітула не може їхати, бо орґан його орґанізації веде австрофільську політику, а натомісць поставив внесенє, аби вислати лоєра Поллока. Цїлу сю справу Федерація відтак зовсім залишила і наші земляки сидять по нинїшний день по канадійських тюрмах і таборах.

На засїданю головного комітету Федерації (дня 21. липня м. р.) п. Січинський зробив закид, що причиною упадку жертв серед нашої суспільности є те, що до п. Ядловського, касієра Федерації, загал не має довіря, бо він не зложив бонду. Як пізнїйше п. Січинський сам признав ся, він зробив сей закид з „політичних" причин.

По вічу в Ансонії п. Січинський в розмові з урядниками відділів У. Н. Союза провадив аґітацію проти п. Стеткевича, редактора „Свободи", представляючи їм, що він не надаєть ся на редактора, але вихвалював попід небеса мудрість отця Ардана.

Коли на засїданю Федерації (21. липня м. р.) п. Стеткевич звернув п. Січинському увагу в одній справі, то п. Січинський загрозив йому словами: „А в морду бю!"

Коли п. Ядловський в серпни м. р. звернув увагу Федерації, що з огляду на постійні виступи „Народної Волї" проти „Свободи" годі буде спільно працювати, пп. Цеглинський і Січинський заявили, що п. Ревюк так довго не дасть спокою „Свободї", доки уряд У. Н. Союза не усуне з редакторства п. Стеткевича, а на його місце не покличе п. Лотоцького. Причиною ненависти п. Ревюка до п. Стеткевича було те, що п. Стеткевич не віддав йому зладженя календаря У. Н. Союза, хоч п. Стеткевич відступив йому зладженє календаря, але п. Ревюк домагав ся высшої цїни, на що однак уряд У. Н. Союза не міг згодити ся.

На засїданю Федерації (21. липня м. р.) п. Січинський зробив У. Н. Союзови закид, що спровадив і удержує п. Рафаловича, який тут мав прибути, як се виходило зі слів п. Січинського, на те, щоби вести акцію в користь Німеччини. В якім намірі приїхав п. Рафалович до Америки, урядники У. Н. Союза не знали, знали однак, що п. Рафалович був секретарем „Українського Комітету" в Лондонї, який основано ще перед війною. Переписку з п. Рафаловичем провадив п. Лотоцький, а У. Н. Союз, коли платив п. Рафаловичеви, то платив за його праці (як прим. за книжки і за зредаґованє анґлїйського числа „Свободи"). За що однак платила п. Рафаловичеви „Народна Воля", про що сьвідчать листи „Народної Волї", оголошені в попередних числах нашої часописи, ми сего не знаємо. П. Січинський про се знав, але закиду „Народній Волї" з того не робив.

Таких примірів дало би ся навести без числа. А треба все тямити, що все те діяло ся тоді, коли У. Н. Союз належав ще до Федерації. Найлїпшим доказом, що отець Ардан і його компанія мали на цїли не спільну працю, а лише підкопанє довіря загалу до урядників У. Н. Союза і „Свободи", було власновільно оголошенє неправдивого протоколу зі засїдань Федерації з дня 21. і 22. липня, який уложив на власну руку п. Цеглинський і оголосив його навіть без відома голови Федерації, д-ра Сімеhistoвича.

З приїздом підозрілої особи, п. Цеглинського, „швайцарського делеґата" нікому незвісної ґрупи, отець Ардан і його прислужники почали вже з цілою силою боротьбу проти У. Н. Союза і „Свободи". В їх плянї було передівсім знищити тих людий, які стояли їм найбільше на перешкоді в осягненю їх цїлий. Перший атак звернули проти д-ра Демидчука, делеґата Заг. Укр. Ради у Відни. Свого вони дїпняли. Др. Демидчук уступив, аби на нїм не тяжів закид, що Федерація з його причини не могла працювати. Нині др. Демидчук попав в тяжку недугу і бореть ся зі смертию.

По уступленю д-ра Демидчука взяли ся отець Ардан і його компанія вже до нищеня самих урядників У. Н. Союза, а передівсім ред. Стеткевича. І так були би продовжали свою роботу так довго, доки не позбули би ся всїх невигідних

їм людий, доки не загарбали би У. Н. Союза у свої руки. Одним словом: У. Н. Союз мав стати погноєм для цілий отця Ардана і його компанії.

І коли урядники У. Н. Союза спостерегли ся, до чого воно йде і виступили з Федерації, то зробили се не з якихось особистих причин, але зі свого обовязку як урядників У. Н. Союза, щоби орґанізація, на яку складала ся праця двох десяток літ, не пійшла в руки таких людців, як отець Ардан і його компанія.

Що було і є причиною, що п. Січинський уляг виливам і попав ся в сіти, заставлені на нього фарисейським отцем Арданом і його фарисейськими прислужниками, в се ми на разі не входимо. Думаємо, що недалека будучність сама викриє се на денне сьвітло. Додати належало би хиба те, що між нинішними „оборонцями" п. Січинського находить ся на диво також його шваґер п. Ревюк, який ще недавно висловлював ся перед урядниками У. Н. Союза про п. Січинського словами: „Він за довго, або за коротко сидів у криміналі". Що редактори „Народної Волі" поза плечами п. Січинського представляли його за неспосібного до проводу народу, про се сьвідчать листи „Народної Волі", недавно тому оголошені в нашій часописи. Коли нині п. Січинський не є спосібний до проводу, то се заслуга в першій мірі отця Ардана і його прислужників, які з одної сторони уживали п. Січинського яко оруде до боротьби проти У. Н. Союза, а рівночасно копали під ним яму.

* * *

Урядники У. Н. Союза є сьвідомі своїх обовязків і відповідальности, яка тяжить на них як супроти народу так і супроти самої орґанізації.

Вистарчить глянути на працю урядників У. Н. Союза за останних кілька літ, аби виробити собі поняте, чи закиди і лайки отця Ардана і його компанії мають якунебудь підставу.

Український Народний Союз і „Свобода" під проводом нинішних урядників мали завсїди на цїли інтереси нашого народу. Наша орґанізація держала все високо наш народний прапор і борола ся зі всїми ворогами українського народу, без огляду на те, чи се було російське чи австрійське правительство, чи польське панованє, чи свої власні кирпиники. Наша орґанізація завсїди виступала в обороні правди, хоч нераз приходило ся їй за те потерпіти.

Наша орґанізація спішила завсїди радо з матеріяльною помочию на народні цїли в старім краю. Щоби сї слова не були голословні, нехай послужить отсих кілька дат з послїдних несповна 5 років:

На **„Рідну Школу"** жертвував У. Н. Союз $3.000, зібрано жертвами $3.676.61. Разом **$6.676.61.**

На **„Фонд голодуючих"** жертвував У. Н. Союз $100, зібрано жертвами $4.703.51. Разом **$4.803.51.**

На **„Фонд визволеня України"** (до основаня Федерації) жертвував У. Н. Союз $500.00, зібрано жертвами $24.285.08. Разом **$24.785.08.**

На ріжні **фонди для М. Січинського** жертвував У. Н. Союз $2.500, зібрано жертвами $811.71. Разом **$3.311.71.**

На ріжні фонди **Івана Франка** жертвував У. Н. Союз $200, зібрано жертвами $719.57. Разом **$919.57.**

На **„Фонд Січових Стрільців"** зібрано жертвами **$978.69.**

На **„Український Город"** зібрано жертвами **$585.03.**

На **„Фонд ім. Стефановича"** жертвував У. Н. Союз **$500.00.**

Крім того збирано на приватні українські школи і бурси в старім краю та на ріжні инші цїли. „Свобода", орґан У. Н. Союза, вела також головну акцію підчас збираня жертв на „Рідну Школу" (в часї першого приїзду д-ра Демидчука), підчас збираня жертв на Мир. Січинського (в часї побуту бл. п. Ірени Січинської) і т. д. і т. д.

Наша орґанізація дбала також про потреби наших іміґрантів, вступаючи в члени „Славянського Іміґраційного Дому". На сю цїль виплатив У. Н. Союз $1.250.

Загалом зібрано за несповна пять років около 50 тисяч долярів.

Наша орґанізація перша зпоміж українських запомогових орґанізацій перевела реформу, даючи їй тривку підставу і певне забезпеченє своїм членам.

Наша орґанізація видала цїлий ряд книжок і книжочок в українській і анґлїйській мові, а при помочи „Просьвітної Комісії" ширила науку і просьвіту серед наших іміґрантів.

Одним словом: У. Н. Союз був і є осередком нашого народного житя тут в Америцї.

А все те стало ся завдяки урядови У. Н. Союза, якому загал членів поручив провід орґанізації.

* * *

При кінци вважаємо ще за відповідне пояснити приступленє У. Н. Союза до „Української Ради".

На останній конвенції У. Н. Союза основано „Українську Народну Раду", якій поручено вести всякі народні справи. „Українська Народна Рада" сповняла після змоги свою працю, а передівсїм заняла ся збиранєм жертв і видавництвом книжок, головно в анґлїйській мові для інформованя чужинців про українську справу.

З основанєм Федерації У. Н. Рада завісила свою діяльність. Коли дня 1. падолиста м. р. У. Н. Союз виступив з Федерації, був намір покликати наново „У. Н. Раду" до житя і продовжати роботу, яку вона вела перед основанєм Федерації.

Під тусаму пору робило також гр.-кат. духовенство заходи коло основаня орґанізації, яка переняла би на себе веденє народних справ. Комітет, вибраний в сїй цїли на зборах духовенства, вислав запрошенє до уряду У. Н. Союза, Провидїня і Згоди Братств на спільну нараду в цїли взаїмного порозуміня в народних справах. На тих нарадах піднесено гадку основаня спільного товариства. По одержаню прихильної відповіди від урядів дотичних орґанізацій скликано на 25. грудня м. р. збори, на яких ухвалено основати спільне товариство під назвою „Українська Рада".

В новоснованій „Українській Раді" У. Н. Союз має 10 своїх представителів, вибраних на останній конвенції до „У. Н. Ради".

„Українська Рада" складаєть ся отже виключно з представителів центральних орґанізацій, і тому не потребує орґанізувати нї членів, нї відділів, а тимсамим не треба буде накладати на нікого нових, спеціяльних податків. Наш нарід є вже з природи жертволюбивий і дає з власної волї обильні жертви на ріжні народні цїли.

Уряд У. Н. Союза, приступаючи до „Української Ради", руководив ся тим переконанєм, що під сю так важну хвилю є конечним злучити всї сили до спільної праці. Всякі поголоски, які підпускають вороги У. Н. Союза, що урядники „запродали У. Н. Союз попам", є лише злобними брехнями.

І коли нинї зайшла потреба для поширеня народної праці приступити до основаня „Української Ради", ми віримо, що наші члени і прихильники пійдуть за її кличами і доложать зі свого боку всїх заходів, аби праця „Української Ради" принесла як найбільший хосен для справи нашого народу. В неоднїй справі і в неоднїй боротьбі члени нашої орґанізації дали доказ, що вони потрафлять станути в обороні справедливости.

А тим панкам, які шукають замісць праці лише наживи, тим ворогам, які напосїли ся загарбати нашу орґанізацію у свої руки, мусимо сказати: Проч від нашої орґанізації!

Головний Уряд У. Н. Союза.

ПОВІДОМЛЕНЄ!

Отсим повідомляєть ся пп. місцевих урядників і орґанізаторів Українського Народного Союза, що почавши від 1-го лютого 1917 р., нових членів до Укр. Нар. Союза будеть ся принимати за ЦЇЛЕ (повне) вступне. Длятого пригадуєть ся Вам, що хотячи принимати нових членів за половину вступного до У. Н. Союза, треба се зробити сего місяця, т. є. в січни 1917 р. Місяць січень 1917 р. є послїдний із заповідженого часу, в котрім У. Н. Союз принимає нових членів за половину вступного. Почавши від 1-го лютого 1917 р., треба від нових членів брати повне вступне.

ГОЛ. УРЯД УКР. НАР. СОЮЗА.

ВІД ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ У. Н. СОЮЗА.

Отсим подаєть ся до відома всім членам У. Н. Союза, що Просьвітна Комісія У. Н. Союза, з огляду на дорожню друкарських матеріялів, після ухвали Головного Уряду не буде видавати просьвітних книжочок в сім роцї, а за те кождого місяця, в 1-ший і 3-тий вівторок буде поміщувати відповідний матеріял в „Свободі", на визначенім на се місци під назвою „СТОРІНКА ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ У. Н. СОЮЗА".

Зміст того матеріялу буде по змозї ріжнородний: і кличі, які будуть на часї, і оповіданя і розвідки популярно-наукові. Самі оповіданя, байки і казки не зроблять чоловіка сьвідомим. Тому, коли хто хоче не тільки звати ся сьвідомим, але таким дійсно бути, то поза легкою лектурою, мусить читати і письменні праці змісту поважнїйшого.

Позаяк такі письменні праці змісту поважнїйшого є звичайно довші, тому неможливо буде в однім числї „Свободи" подати їх в цїлости; вони продовжати ся-муть часто в кількох, а навіть в кільканайцятьох числах „Свободи". Тож порадно булоб, аби читачі переховували дотичні „Сторінки Просьвітної Комісії У. Н. Союза", а так зберуть собі цїлости тих праць.

Старанєм Просьвітної Комісії буде передруковувати ся опісля важнїйші праці в цїлости, в окремі книжочки, які кождий Українець буде міг набути по можливо найнизшій цїнї.

За Просьвітну Комісію У. Н. Союза:

Дм. Андрейко, секр.

ОЙ, ВИ ПЄТЕ, БРАТЯ, ТРУНКИ ДОРОГІЇ.

О горе, горе, людська недоле,
По що ти тиснеш наших братів?!
Стогнуть і плачуть вони в неволи;
Проклятий час тепер наспів.

Плачуть наші братя,
Помочи жадають,
Бо діти і вдови
З голоду вмирають.
Вмирають, конають,
З сьвітом ся пращають
І голос розпуки
До нас засилають:

„Неси плач сей, вітре,
Ти вітре буйненький,
Аж там, де панує
Сестра й брат рідненький.
Панують, панують,
Споній, гаразд мають,
А за нас голодних,
Нагих не згадають.
Ой, ви пєте, братя,
Трунки дорогії,
А ми пємо слези,
Ми хліба жаднії.
Схаменіть ся, братя,
І за нас згадайте,
Нас ворогам нашим
На сьміх не давайте.
Неси плач сей, вітре,
Ти вітре буйненький,
Аж там, де панує,
Сестра й брат рідненький"...

Чи чуєте, братя?
Сумно вітер грає;
До нас з України
Голос промовляє.
Стають перед нами,
Перед наші очи
Сироти і вдови,
Що помочи хочуть.
Стають перед нами
І просять, благають,
Щоб допомогти їм,
Нехай не конають.
Бо й для них же, братя,
Христос народить ся,
То чому-ж не мали
Вони веселить ся?...
Як царі три Сходу
В убогу стаєнку
Ішли вдарувати
Дитину маленьку,
Так ми обдаруймо
Братів й сестер рідних,
Безщасних, голодних
І нагих і бідних.

Вунсокет, Р. Ай.

Іван Чагарин.

УПАДОК СОЦІЯЛІЗМУ.

—о—

Лихі основи новомодного соціялїзму, а властиво безглузді його провідники і керманичі, доводять соціялїзм до упадку. Нинїшний „соціялїзм" є далекий від властивого соціялїзму, якого творцем є Маркс.

Нинї ми бачимо, що любов вітчини потягнула у вир війни нїмецьких соціялїстів проти соціялїстів французьких; любов до вітчини і рідної землї пхнула французьких соціялїстів до боротьби з нїмецькими соціялїстами. А впрочім у нинїшній війнї борють ся рамя об рамя і соціялїсти і националїсти і сини богатшої кляси. Всїх їх присилувала до сього чи то любов до вітчини, чи то могуча рука державних властий. Соціялїзм у нинїшній війнї не відграє ніякої ролї. За воєнним буджетом для Нїмеччини голосує більша половина соціялїстичних послів нїмецького парляменту. Вони-ж бо знають дуже добре, що на случай програної їх людська свобода буде підчинена під власть могучих ворогів, а тодї і соціялїзм нїчого не порадить.

Будь найперше вірним своїй вітчинї, старай ся свою поневолену вітчину вирвати з рук національного ворога, а тодї аж думай робити порядки у нутрі своєї держави. Добрий ґазда все старає ся, аби найперше загородити плотом своє обійстє (аби сусїдська худоба не робила йому шкоди) і аж відтак починає порядкувати на обійстю. І се само собою зрозуміле. Нам треба перш усього упорати ся з ворогами своєї вітчини, треба перш усього збудувати свою державу, а щойно тодї вести клясову боротьбу. А що відносить ся до нас, Українців, то ми не маємо навіть капіталїстів між своєю нацією, тому і клясова боротьба є у нас цїлком злишна.

Однак в дїйсности молодий, новомодний соціялїзм (т. зв. інтернаціоналїзм) загибає. Найновійші вибори на президента Злучених Держав дали доказ, що навіть в так промисловім краю, як Злучені Держави, соціялїзм не має тривких основ істнованя. Про упадок соціялїзму в Злучених Державах сьвідчить понизша тарифа.

Соціялїстичний кандидат на президента Злучених Держав мав:

в роцї	1892	21.194	голосів
„ „	1896	36.274	„
„ „	1900	127.553	„
„ „	1904	436.187	„
„ „	1908	434.618	„
„ „	1912	930.232	„
„ „	1916	750.000	„

До числа голосів відданих при останних виборах треба додати і голоси віддані на кандидата партії „Социеліст Лейбор".

Що є причиною такого розлому між соціялїстами — не знати. Толкують його на всякі способи. Одно є річию певною, що: робітництво пізнало, на яких лихих основах опираєть ся новомодний соціялїзм і пізнало також, що ідеї сього соціялїзму є фантазією; є так далекі від здїйсненя, як сонце є далеко від землї.

Отже наші „соціялїсти" повинні зрозуміти, що замісць витрачувати час, сили і енерґію на се, чого не можна сповнити, то краще є віддати свої сили для народу, з народом працювати і з ним стреміти до одної цїли, а тою цїлию є: **визволенє України з рук національних ворогів!**

ДОПИСИ.

З RANKIN, PA.

Що думають люди про У. Н. Союз.

В нашій місцевости є відділи Р. Н. Союза і Гайдамаків, але то товариства соціялїстичні, а тутешні Українцї хочуть заснувати собі відділ У. Н. Союза.

Коли наші прочитали собі в „Свободі" і в инших ґазетах про Федерацію Українців, як вона дбає і помагає нашому народови, то пізнали зараз, що найлїпше буде нам під стріхою своєї старої хати — Українського Народного Союза, бо то наша найстарша орґанізація в Америцї, котра тут за морем перша дбала і помагала нашим українським іміґрантам.

Я є членом Р. Н. Союза, але не хочу читати в „Народній Воли" тих лайок, яким не мож дійти кінця.

Нам тут наші „соціялїсти" дуже докучають, але ми їх не боїмо ся, бо чуємо за собою правду, а зрештою їх арґументи такі плиткі, що не хочеть ся навіть з ними говорити.

З Новим Роком желаю нашому дорогому У. Н. Союзови як найкрасшого розвою, а „Свободі" як найбільше передплатників!

Народовець.

УМЕР ПОЕТ.

(Памяти Івана Франка).

Умер поет, співець народний,
Осталась ліра лиш пуста,
Обляг могилу сум холодний,
Замкнула смерть Його уста.

Палких пісень замовкли звуки,
Погас огонь в Його души;
Умер поет посеред муки,
На самоті, в глухій тиші.

На руїнах свойого краю
Він плакав, плакав, як дитя;
Він вів народ шляхом до раю,
Йому віддав своє житя.

Свій край любив, любив так дуже,
Визвольні пісні Він співав,
А тим, що серце в них недуже,
Їм Він відваги додавав.

І вмер Франко, співець народний,
Осталась згадка лиш важка:
Лежить поет в землї холодній,
Скувала смерть Його уста.

Шікаґо, Ілл.

Шопінський.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

За образу першого президента Злучених Держав пійшов до арешту.

Павло Гаффер з Такоми, Ваш., засуджений на 4 місяці арешту за образу памяти першого президента Злучених Держав, Джорджа Вашінгтона. Він именно помістив у часописи статю, в якій закинув Вашінгтонови пиянство і инші пороки. Справу Гаффера розбирав найвисший суд стейту Вашінгтон. Судовий вирок не зізвалає замінити арешт на грошеву кару і через се Гаффер буде мусів просидіти собі 4 місяці у вязниці.

Жиди-іміґранти організують ся.

Дня 1. січня б. р. у Філядельфії почала ся конвенція Жидів, еміґрантів з Румунії. Число делегатів виносить 300 осіб, котрі репрезентують 70.000 румунських Жидів. Вони радять над способами основаня „Юнії румунських Жидів", котра має поробити відповідні кроки, аби на мировій конференції в Европі делегати европейських держав признали Жидам рівне прагорожанства в Румунії.

Поборюванє малярії коштує Злучені Держави 700,000.000 долярів річно.

Економічні страти, які поносить населенє Злучених Держав з причини малярії (рід фебри, заразливої недуги), виносять 700,000.000 долярів річно, як доносить комісія здоровля у Вашінгтоні. Нема ні одного стейту в Злучених Державах, який би був вільний від сеї недуги, але в стейтах на полудне від ріки Огайо і на схід від Канзас ширить ся та епідемія найбільше.

Річна статистика подружа в Ню Йорку.

Мимо великої дорожні і тяжких житевих обставин, в 1916-тім році одружило ся в Ню Йорку 7.487 пар більше ніж в 1915-тім році. В 1915-тім році 5 дільниць Великого Ню Йорку видали 59.646 шлюбних лайсенсів, а в 1916-тім році 67.133. На поодинокі дільниці зглядне число представляєть ся так: Манґатан 37.137, Бруклин 20.167, Бронкс 5.632, Квінс 3.317, Річмонд 878.

Число смертних випадків у двох стейтах протягом одного року.

В стейті Ню Йорк протягом 1916-го року автомобілі убили 729 осіб (в 1915-тім році 663). Лише у Великім Ню Йорку протягом року автомобілі убили 544 осіб. В стейті Ню Джерзи протягом минувшого року автомобілі убили 215, трамваї 14, а кінні вози 18 осіб.

Половину житя провів на волі, а другу половину в арешті.

Поліція в Ню Йорку заарештувала якогось чоловіка, котрий подав своє імя яко Вілім Нюком. Він, бідака, числить вже 67 літ житя, з чого, як сам признав ся, 37 років провів у криміналах.

Поцілунок за 10 долярів.

На римсько-католицьке Різдво до дому одного Поляка в Бабилон, Н. Й., зійшли ся гості. Підчас забави зайшла розмова про поцілунки і один гість заявив ґаздині дому, що він готов дати 10 долярів за один її поцілунок. Ґаздиня зґодила ся і дістала від гостя приобіцяну кволту.

НОВИНКИ.

46 женщин знайшли свою смерть в огни.

46 женщин, заняті у французсько-канадійським добродійнім заведеню імени св. Фердинанда з Галіфаксу, недалеко Лейк Вілім, Квібєк, Канада, знайшли свою смерть в полумині, коли в згаданій інституції вибухнув огонь.

Швайцарія задумала видати мирові марки.

Швайцарські почтові власти приготовляють ся пустити в обіг 1- і 2-центові почтові марки т. зв. „марки мира". Їх мали би уживати підчас мирових переговорів. Орнамент і взагалі малюнок мав би виготовити один з найславнійших швайцарських малярів.

Цивільна армія у Франції.

Генрі Берінґер предложив у французьким сенаті законопроект, аби змобілізувати цивільне населенє і ужити його яко спомагаючу армію для оборони краю. На основі сього закона до військової служби були би покликані всі горожани Франції у віці 17 до 60 літ.

Каранца купує амуніцію в Японії.

З Ель Пасо, Текс., доносить, що правительство провізоричного президента Мексика, Каранци, вислало до Японії 1,000.000 песів в золоті, яко належитість за амуніцію. Японія має вислати для Каранци ще кілька замовлених транспортів куль, пороху, гармат, крісів і т. п.

Страти в людях виносять 20 мілїонів.

Битва над Сомою принесла побіду німецьким військам по 6-місячних завзятих і кровавих боях, в яких брало участь около 3,000.000 жовнірів.

Трименіонова армія як день, так ніч, без перестанку мордувала себе взаїмно. Трименіонова армія ґрасувала урожайні долини Соми, палила села і нищила майно.

Вже 125 тижнів центральну і західну Европу навіщає сильний гураґан, нищать кулї, бомби і шрапнелї.

Військові знавці обчисляють, що протягом 125 тижнів війни страти в людях по стороні аліантів виносять 15,500.000 людий. Після поодиноких держав ті жертви представляють ся, як слідує:

Росія	8,500.000
Франція	4,000.000
Анґлія	1,500.000
Італія	800.000
Сербія	500.000
Румунія	400.000
Бельгія	200.000

Німецька армія над Сомою протягом 6-місячної кампанії стратила около 400.000 жовнірів. Коли-ж в приблизеню додати страти союзних військ, то тоді загальне число страт по обох воюючих сторонах зросте до 20,000.000, або і більше в убитих, ранених і полонених.

Японія заробила від Румунії 25 мілїонів долярів.

З Токіо (столиця Японії) доносять, що сума, яку Румунія заплатила Японії за воєнні замовленя, виносить 50 мілїонів енів (около 25 мілїонів долярів). Воєнні замовленя вишлеть ся Румунії в як найблизшім часі.

Жертвував 100.000 долярів на церкву.

З Парижа доносять, що Анґлієць Френк Дж. Гулд жертвував 100.000 долярів на вибудованє церкви в Мойсон Лефітт в анґлійській кольонії у Франції.

РОДИМЦІ! ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКР. НАР. СОЮЗА!

ШІКАГО, ІЛЛ.

Заходом спів. тов. „Бандурист" буде виставлена ораторія сценічна під заг.

НІЧ ВИФЛЕЄМСЬКА

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 7-го СІЧНЯ 1917 Р. (НА РІЗДВО ХРИСТОВЕ)

при церкві св. Тройці на Ірі, при Робей ул.

Початок о год. 6-ій вечером.

Режисер і управиль хорів В. А. Новосад.

Вступ 75 і 50 цнт.

Позаяк се представленє потягне за собою великі кошти, то можливо, що не буде більше нагоди бачити в Шікаго сего прекрасного представленя. Тож старайте ся всі, хто тільки може з шікаґовських любителів рідної сцени, прийти, а наобуєте ся тим духовим твором, тай своєю присутностию додасьте нової сили і охоти до дальшої праці нашому молодому товариству

1-2 Бандурист.

ВАТЕРВЛІТ, Н. Й.

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 7-го СІЧНЯ 1917 Р. (на Рождество Христове)

відбуде ся в церковній сали представлене

НІЧ ВИФЛЕЄМСЬКА

Початок о годині 7-ій вечером.

Запрашаєсь всіх Українців з колиці.

1-2

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщенє, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщенє. — Оголошень женитьби не приймаєсь.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете віднайти своїх свояків, краянів або товаришів. —Коли шукаєте занятя.—Коли бажаєте, щоб хтось доніс Вам, де іде добре робота.—Коли потребуєте аґентів до пошириня Вашого бизнесу.—Коли потребуєте робітників до праці в бучерні, ґросерні, готели або на фарму.—Коли шукаєте спільників до бизнесу.—Коли шукаєте дяко-учителів і учителів музики.—Коли маєте хату або фарму на продаж.—Коли маєте хату або фарму до винайму.—Коли маєте на продаж якісь річи.— Коли пошукуєте людий на мешканє з харчом.—Коли продаєте свій бизнес або хочете купити чи обмінитись з ким.—Коли хочете подати свою адресу або бизнес до публичного відома.

Пошукую своєї сестри **МАРІЇ БОЙКІВ** з Могильниці Старої, пов. Теребовля. Вона перебувала в Пітсбурґ, Па. Хто би о ній знав, або вона сама, нехай зголосить ся на мою адресу: Julia Bojkiw, 2611 W. R. R. St., Duluth, Minn. 1

Пошукую свого сина **АЛЬОЙЗІЯ ЗВІЖИНСЬКОГО**, у важній справі. Моя адреса: Bazyli Zwierzynski, Pocahontas, Va. 1

Пошукую **ІВАНА БУДНИКА** і його жену **АННУ**. Він є середного росту, на правій руці не має половини вказуючого пальця а коло правого уха має пляму. Мають 6-літну дівчину Марію. Перебували довший час на Вандерґріфт, Па., а виїхали в половині грудня в сторону Ню Йорку або Філядельфії. Хто би о них знав, або вони самі, зволять повідомити мене на адресу: Yakiw Ostapiw, Box 361, Vandergrift, Pa. 1-2

ПОШУКУЄТЬ СЯ ДОБРОЇ І СОВІСТНОЇ КУХАРКИ до дому священика. Платня після умови. Голосити ся на адресу: Rev. V. Ulanytzky, 198 Ontario St., Cohoes, N. Y. 56-1

Пошукую свояка **МИКИТУ КОПИЧИН**, родом зі Стрілиск Старих, пов. Бібрка, Попередно перебував в Нюарку, Н. Дж. Хто з моїх знакомих знав би про него, або він сам, зволить зголосити ся до мене на адресу: John Berezowsky, 2nd Company, C. A. C., Fort William, Maine. 56-1

Пошукую свого брата **ІВАНА КУРИЛО**, з села Махнова, пов. Рава Руська. Перед трома роками перебував в Детроіт, Міш., Аддісон Евеня ч. 3. Хто би про него знав, або він сам, прошу ласкаво зголосити ся до: Roman Kurylo, 817 Carson St., Pittsburg, Pa. 56-1

Пошукую свого брата **ГРИНЯ ТАТАРИНА** з Вільшаниці, пов. Товмич, Гал. Перебував в Арґентині. Хто би знав про него, або він сам прошу ласкаво зголосити ся до: Fedor Tataryn, 120 Pulasky St., Detroit, Mich. U. S. A. 57-2

Пошукую **ВАСИЛЯ ПАНКОВИЧА** і **ДМИТРА ВІДЛИВАНОГО** з села Пила, пов. Калуш. Перебували в Корлейвіл, Н. Й. Хто би про них знав, або вони самі, нехай повідомить мене на адресу: Steve Druk, 2118 21st Ave. & 2nd St., Minneapolis, Minn. 1-3

Пошукую свого краяна **ТЕОДОРА ТУРЯНСЬКОГО** з села Свобозія, повіт Серет, Буковина. Хто о нім знає, або він сам, зволить зголоситись до: Porfir Trach, 775 Franklin St , Box 284, Detroit, Mich. 1-2

Пошукую **ПОСАДИ ДЯКОУЧИТЕЛЯ**. Можу учити мішаний хор нотного співу, а також обовязую ся учити аматорських представлень на дохід церковний. Ласкаві зголошеня прошу слати на адресу: Nestor Rey, 826 So. High Str., Akron, Ohio. 1-3

Сей портрет представляє **МИХАЙЛА ДУХНЯКА** з Брижави, повіт Добромиль, Галичина, того чоловіка, котрий має в краю жінку і діти, а тут намовив мою жінку, щоби взяла пару сот долярів і утік з нею в незнані сторони. Жінка моя називає ся **МАРІЯ ГНАТУШКО**, походить з села Добра шляхоцька, повіт Сянік; забрала зі собою двоє дітий: 6-літнього хлопця Митра і однорічне дівча Касю, а 4-літне дівча лишила при мені. Хто мені подасть адресу моєї жени, і поможе зловити Духняка, тому дам 25 долярів надгороди. Жену свою прийму до себе без жадного докору, бо знаю, що вона впала жертвою лихого чоловіка, і хочу з нею жити чесно і уцтиво. Stephen Hnatushko, 900 Mt. Vernon Ave., Scranton, Pa. 51-05

ПРОДАМ 52-АКРОВУ ФАРМУ, 100 штук дерева овочевих, нові будинки, хата на 7 кімнат, студня, 2 коні, 2 корові, 100 курий, сіно, овес, кукуруза. Земля чорна, добра під управу цибулі, салєри і инші продукта. За ціною голоситись до властителя: John Smith, Box 101, Whippany, N. J. 46-13

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ“ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ.

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

—о—

ВСТУП.

Гарний і величавий сей наш сьвіт! Вже сама наша земля мусить нас дивувати своєю ріжнородністю і красою. Кілько на тій землі ріжнородних людий, звірят і ростин, кілько на ній усяких країн, гір, рік і морий! А як багато усякого дива поза тою нашою землею! Що дня сходить величаве сонце, переходить спокійно понад землею, обливає єї своїм сьвітлом та огріває своїм теплом і знова криєть ся перед нами. Тоді надходить ніч; на небі іскрять ся золотим піском дрібні зіроньки а замість жаркого сонця виходить холодний, блідий місяченько, роз'яснюючи приспану вселенну. І хто з нас не задумав ся нераз над тим, що се таке сей цілий наш сьвіт, як він по правді виглядає, як він уряджений, та звідки він взяв ся і який його конець?

Над тим роздумують люди вже від кількох тисяч літ, придивлюють ся усему пильно та придумують ріжні прилади, якими розсліджують і пізнають все чим раз докладнійше і гарнійше. А що одні люди роз'яснили, того навчили вони других, а ті знова провірювали, чи то правда та слідили дальше і так діеть ся все аж до нинішних часів. Оттак нагромадило ся багато правдивого знаня про сей наш сьвіт, а все те правдиве знане про сей наш сьвіт творить науку звану астрономією. Астрономія дуже велика і трудна наука, а щоби єї добре розуміти, треба знати багато других наук, тому то не багато людий може з нею докладно запізнати ся. Та ми в отсих розвідках розкажемо у приступний спосіб і коротко все те, що кождий чоловік про цілий наш сьвіт повинен знати і мусить знати, коли хоче бути просьвіченим чоловіком. Нехай ніхто не жалує труду прочитати уважно сі розвідки аж до кінця, а хто їх читає нехай стараєть ся, добре зрозуміти все те, що в них розказано, а тоді багато нового і цікавого навчить ся та стане просьвіченійшим. А просьвічених людий і другі шанують та поважають і їм самим ліпше жити на сьвіті.

НАША ЗЕМЛЯ.

1. Як виглядає наша земля?

Земля наша мати, на ній ми живемо, вона нас живить, у ній ми і спічнемо колись по смерти! Тому то кождий чоловік повинен уважати своїм обовязком знати про се, що таке наша земля, та що з нею діеть ся.

Пригляньмо ся насамперед, як наша земля виглядає, яка її постать.

Багато непросьвічених людий думає, що наша земля плоска і рівна мов заокруглений стіл і се на перший погляд видаєть ся дуже правдоподібним. Бож справді, коли ми станемо серед широкого степу або посеред рівної долини, то нам здаєть ся, що земля, на якій стоїмо, має вид великого, майже на милю широкого кружка. Та всякий, хоч трохи дотепний, мусить зауважати, що ми все знаходимо ся в самій середині того земляного кружка, та що беріг того кружка, так званий овид, все однаково від нас віддалений, хочби ми не знати як старали ся до него зближити. Мігби хтось думати, що се діеть ся тому, що земляний кружок дуже великий, так що його цілого годі нам бачити, бо наш зір сягає тільки на певне віддалене, але се неправда! Бо от, коли посеред просторої рівнини стоїть який горб і ми вийдемо на його вершок, так зараз побачимо, що наш земляний кружок став більшим, а овид від нас віддалив ся. І так з горба високого на 100 метрів ми бачимо кругом себе на віддалене майже на 5 миль (38 кільометрів), з гори високої на 500 метрів бачимо вже кругом себе на 10 миль (85½ клм), з висоти 1000 метрів майже на 15 миль (120 клм), а з вершків найвисших гір, що доходять до висоти 8000 метрів, бачимо довкола на 42 милї (340 клм.) далеко. Се можна вияснити собі лиш тим, що наша земля не плоска, а пукласта; а що так є на кождім місци нашої землї, то вона мусить бути скрізь однаково пукласта, значить наша земля є кулею. Впрочім колиби наша земля була така плоска як нам здаєть ся, то десь мусївби бути справдїшний беріг того земляного кружка, із котрого можнаби впасти із землї у безвісти так, як із стрімкого берега ріки у воду. Той беріг нашої землї повинен бути там, де ми бачимо овид; та хоч нам здаєть ся, що на овиді кінчить ся вже земля і там зливаєть ся з небесним зводом, то все таки ми самі добре знаємо, що поза тим овидом є добре нам звісні села і міста, хоч ми їх і не бачимо. Розказують, що Тарас Шевченко, будучи еще малим хлопчиком, хотів раз дійти до того місця, де земля кінчить ся, прилягаючи до небесного зводу — багато людий справдї шукало того краю землї і ніколи його не знайшли, противно, де небудь вони були, все бачили довкруги себе сей коловий овид, до якого ніколи не можна зближити ся, як раз тому, що земля є кулею. Так само і муха, що лазить по гарбузї не може бачити цілої поверхнї гарбуза; вона не бачить приміром противної сторони гарбуза, але і з тої сторони гарбуза, по якій вона ходить, бачить кругом себе лиш тілько, кілько на се дозваляє пукластість поверхнї.

Та ми маємо багато инших доказів на се, що наша земля є кулею. От примірам, коли ми зближаємо ся до високих гір то насамперед бачимо їх вершки і горішні части а опісля, чим раз то низші їх части, так немовби вони виринали із під землї, а коли від них віддалюємо ся, то насамперед тратимо з очий їх підставу і низші части а опісля, чим раз висші а на самім кінци доперва їх вершки, так, немовби вони западали ся в землю. Те саме мусить зауважати кождий, хто з далека зближаєть ся до високих будівель або від них віддаляєть ся, та хто на березї моря придивляєть ся припливаючим або відпливаючим кораблям. Тому то і не диво, що вже більше як два тисячі лїт тому назад деякі мудрі люди додумували ся того, що наша земля має вид кулї. Однакож сему тоді ніхто не хотів вірити, бо тоді ще більше як тепер люди не хотїли розуміти того, що кругом них діеть ся. Але поволи правда перемагала, так, що чотириста лїт тому назад вже майже всї просьвічені люди знали про кулисту постать нашої землї. Тоді то вперве почали люди думати про се, чи не можнаби нашу землю обплисти довкола. Перший пробував сього Христоф Колюмб, що при тій нагоді відкрив Америку, про яку у нас до того часу не знали; відтак другим, що на се зважив ся був Магелєн, що перший справдї обплив цілу землю у трех роках.

Від того часу люди обпливали вже нераз цілу землю і то в ріжних напрямах, а тепер такі подорожі належать до цілком звичайних та зовсім безпечних і паровими кораблями можна їх відбути у двох місяцях — однак ми не будемо займатись описами тих подорожий; звернемо лиш увагу на те, що ті люди, які обпливали довкола цілу нашу землю, не подибували ніколи і нїгде якогось берега, де би вже кінчила ся наша земля, та що вони, пливучи все в одну сторону сьвіта, повертали остаточно до рідного краю з противного боку. Оттак ті люди, що обпливали нашу землю довкола, найгарнїйше переконали ся досьвідно, що наша земля має стать кулї. Власне через те, що наша земля має вид кулї, ми не можемо єї цілої бачити; своїм зором ми можемо обняти тільки малий шмат землї кругом себе, тим більший, чим із висшого місця дивимо ся довкола. Якби ми могли взнести ся дуже високо понад землю, то ми обнялиб нашим зором цілу сю сторону нашої землї, що звернена до нас, так як на яблоку, помаранчі або динї.

Вчені знають багато инших способів, якими можна переконати ся, що наша земля має по правді кулисту стать, та ми про них не будемо вже розказувати, бо годі нам довше задержуватись над тим, що вже всї з давна уважають за очевидну і безперечну правду.

2. Як велика наша земля?

Коли ми говоримо про кулисту постать нашої землї, так зараз може нас хтось запитати, як то може бути, щоби наша земля була кулею, коли на ній бачимо тільки високих гір та глибоких ярів — і проте мусимо над тим трохи близше застановити ся. Ріжними дотепними способами вдало ся вченим виміряти величину нашої землї, а із тих помірів виходить, що наша земля-се дуже велика куля. Колиби хто хотів обвязати шнуром цілу нашу землю, так як обвязуємо кожду кулю, коли маємо єї повісити на шнурочку, то мусївби взяти до того шнур довгий на сорок тисяч кільометрів то є на 5.340 миль. Ми кажемо коротко: обвід нашої землї виносить майже 40.000 кільометрів. Знаючи обвід нашої земської кулї легко вже обчислити, як далеко від поверхнї землї до єї осередка, бож у кождій кулї віддалене поверхнї від осередка є майже о 6¼ разів меньше від єї обводу.

Отсе віддалене поверхнї нашої землї від єї осередка, так званий луч землї, виносить около 6.370 кільометрів то є майже 850 миль. То значить, що колиби хто хотів заїхати до самої середини землї поспішним поїздом, який гонить із скорістю 10 миль на годину, то заки дістравби ся до цїли мусївби їхати без перерви 85 годин то є 3½ доби; а колиби хто хотів таким поспішним поїздом переїхати наскрізь цілу нашу землю, то мусївби їхати без перерви цілий тиждень, не задержуючись нїгде ні в день ні в ночи! Розуміеть ся, що така пекольна їзда до осередка нашої землї зовсім неможлива, але такі обчисленя позволяють нам представити собі трохи докладнїйше, як величезною кулею є наша земля. Якіж високі ті гори, що є на поверхнї нашої землї? Звісно гори не всї однакові, одні високі на кілька сот, инші на тисяч або й на кілька тисячів метрів; от наші гори Карпати взносять ся до 2000 метрів, німецькі Альпи утрое висші, а найвисші вершки гімаляйських гір в Азії доходять до висоти майже 8500 метрів, то є більше як одної милї. Колиж порівнати висоту тих найвисших гір із величиною нашої цілої землї, то бачимо, що висота найвисших гір є заледви одною вісімсотною частиною луча землї, значить ся навіть найвисші гори є супроти нашої цілої землї так малими, як зернятка піску супроти великої динї. Коли на диню начіпляють ся зернятка піску, то вона не перестає бути кулею, так само яблоко не тратить своєї кулистої постаті, коли на ньому насяде порох, ба навіть нікому не впаде на думку казати, що помаранча не є кулею тому, що на ній повно маленьких горбочків і рівчиків далеко більших супроти неї, як найвисші гори і яри супроти нашої землї — оттак і наша земля є кулею, хоч на ній повно гір і ярів. Такою велитенською кулею є наша земля!

3. Дивна сила нашої землї.

Звісно, що скрізь по цілій нашій земли живе багато людий і звірят та є багато усяких скал, каміня та инших річий, які зовсім нічим не прикріплені до неї; колиж проте наша земля є кулею, то як ті люди і звірята, що живуть по противній сторонї землї, можуть ходити по землї, відвернені від нас коміть головою, та чому вони враз із тим камінем та иншими річами, які також не прикріплені нічим до землї, не відпадуть від неї та не полетять у безвісти? Таке питане може нам завдати кождий дотепнїйший чоловік і ми мусимо знати, як на нього відповісти.

Тут передусім треба тямити, що з таким самим правом можуть дивувати ся ті люди, що живуть по противній сторонї землї, чому ми не відпадаємо від землї, хоч ми від них відвернені коміть головою — видно, що те, що для нас стоїть коміть головою, те для тих людий, що живуть по противній сторонї землї, є зовсім просто уложеним. Требаж знати, що де небудь ми стоїмо на земли, то долом і сподом є для нас поверхня землї, на якій ми опираємо ся своїми стопами, а горою є те, що є понад нашими головами; „в діл“ значить в сторону внутря землї, а „в гору“ значить в сторону противну. Не можнаж горішною стороною називати ту часть поверхнї землї, на якій ми живемо, бож на инших місцях землї, а навіть по противній єї сторонї, живуть також люди, що такіж самі як ми. Для землї нема нїгде долїшної або горішної сторони, власне тому, що вона є кулею.

Додаймо до того, що наша земля супроти нас незвичайно велика. Ми вже знаємо, що і найвисші гори супроти землї такі малесенькі як зернятка піску супроти великого гарбуза. Якийже малесенький чоловік супроти землї! Найдрібнїйший порошок все еще більший супроти гарбуа, як люди супроти нашої землї. І чогож дивувати ся, що той порошок не відпадає від землї! А не відпадає нічо від землї тому, що наша земля усе міцно держить при собі, бо вона обдарена такою таємною силою, що усе, що на ній є, притягає міцно до свого внутря. Хто з нас не бачив малих кавалочків зелїза так званих магнетів, що притягають до себе меньші кавалочки зелїза, та держать їх цупко при собі? Такі магнети можна тепер дістати скрізь навіть у маломісточкових крамиках. Оттаким магнетом є і ціла наша земля, тільки, що вона притягає не лиш зелїзо, але загалом все, що на ній є і то так сильно, що не тільки, що нічо від неї не відпадає, але навіть і те, що ми підкинемо високо в гору, мусить назад упасти на землю. Як бачимо наша земля обдарена могучою силою притяганя — і отсе є та дивна сила, що держить при нашій землї все, що є на єї поверхнї, від найбільшого каміня до найдрібнїйшої порошинки.

(Дальше буде).

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ЮТІКА, Н. Й. Бр. св. Петра і Павла, від. 58, подає до відома, що річний мітінґ відбудеть ся дня 14. січня 1917 р. о годині першій пополудни в галї Черкеса на Нікоде ул. Буде вибір нових урядників і звіт піврічних приходів і розходів. Контрольна комісія має здати звіт. На тім мітінґу будемо приймати нових членів до Братства без вступного, а до У. Н. С. за половину. Обовязком кождого члена є явити ся на той мітінґ. Неявивший ся член заплатить 50 цнт., а урядник $1.00 кари. — М. Кочинаш, предс.; В. Лисогір, секр.; Л. Гарматюк, кас.

ОЛІФЕН, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ“, від. 368, подає до відома, що на річнім мітінґу дня 9. грудня м. р. вибрано отсей новий уряд: І. Мацкула, предс.; М. Кривий, заст. предс.; Г. Підскальний, секр.; М. Луцишин, заст. секр.; І. Бозів, касієр; І. Кубарик, заст. кас.; І. Костів і Г. Полозяк, контрольори; Г. Ткачик і І. Кліщ Твергун, дозорці хорих; Н. Кліш, капітан; І. Костів Сеник, дверник. Рівночасно повідомляєть ся всїх Українців, котрі ще не належать до тов. „Зап. Січ“, що до марта 1917 р. будемо приймати нових членів без вступного, а до У. Н. Союза за половину вступного. Отже, Родимці, користайте з того поки час, бо другої такої нагоди зараз не буде. Гуртуймо ся всї під свій власний народний прапор, а не під чужий! — Г. Підскальний, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. „Вільні Козаки“, від. 316, подає до відома, що на річнім мітінґу вибрано слїдуючий уряд на 1917 рік: В. Федьків, предс.; І. Падучак, заст. предс.; Д. Федик, секр.; С. Новак, заст. секр.; Ю. Босий, касієр; В. Бурка, заст. кас.; І. Димкар, І. Ліницький і М. Яцула, контрольори; Гр. Храновський, Ст. Петришин і Л. Олїйник, контрольори хорих, В. Білоус, начальник; Н. Стрілець, заст.; А. Содома і М. Гринак, прапорщики; Н. Кучмій, господар; Ст. Лотоцький, заст. Мітінґи відбувають ся другого понедїлка по першім. — За уряд Товариства: Мих. Паньків, секр.

ФУЛТОН, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ“, від. 263, відбуло 17. грудня 1916 р. свій річний мітінґ, на котрім вибрано новий уряд: С. Козарт, предс.; М. Диберь, заст.; М. Гринчук, секр.; Д. Коваль, заст.; В. Зарічний, кас.; Т. Муц, заст.; Д. Олїнський і Д. Посїд, контрольори; І. Музичка, надзиратель хорих. Мітінґи відбувають ся в трету недїлю по першім. — М. Гринчук, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. Тов. А. Бончевського, від. 10, повідомляє всїх своїх членів, місцевих і позамісцевих, що на річнім мітінґу ухвалено платити до каси 5 центів місячно на покрите видатків. Член, що не заплатить свого податку в означенім часї, то заплатить 10 цнт. кари. Коли сього не виповнить, то буде суспендований. К. Горбуль, секр.

СТАМФОРД, КОНН. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350, на надзвичайнім мітінґу, дня 9. грудня 1916 р., вибрано новий уряд на рік 1917: І. Кресан, предс.; І. Каштанюк, заст.; П. Тирчик, секр.; М. Кресань, заст.; В. Бреяк, кас.; Е. Жидкевич, заст.; Й. Пригарський і С. Коривчак, контрольори; К. Кольганич і Д. Малиняк, опікуни хорих; І. Тирчик і М. Бадарик, прапорщики; М. Коба і Д. Криницький, дверники. — І. Кресан, предс.; П. Тирчик, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 65, подає до відома, що на річнім мітінґу дня 9. грудня м. р. вибрано отсей новий уряд: А. Фортуна, предс.; Д. Ва..., заст. предс.; М. Процак, кас.; А. Кічка, заст. кас.; К. Лопушанський, секр.; С. Каша, заст. секр.; М. Су... і ... контрольори; М. Напованець і І. Дончак, доз. хорих; Т. Ванат і С. Лабунський, хорунжі, ... і І. Петрочко, дверники; К. Качуряк, капітан. — К. Лопушанський, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ“, від. 155, подає до відома, що річний мітінґ відбув ся дня 10. грудня 1916 р. Вибрано слїдуючий новий уряд: Ю. Левків, предс.; В. Козак, заст.; В. Дрпсинич, кас.; Н. Колодїй, заст.; П. Щуцький, секр.; Гр. Маслїй, заст.; Петро Козак, дверник; Й. Ґолїнський, заст.; Мих. Чупер, Ст. Куций і П. Сїткевич, контр. ком.; В. Дзюбатий і П. Сїткевич, хорунжі; Мих. Косїнський, І. Стек, І. Гучко, Мих. Обшарний і Д. Ґураль, надзирателї хорих. Мітінґи будуть відбувати ся в другу недїлю по першім, в гали п. І. Ваверчака, під ч. 782 Стейт ул. — Мих. Чумер, бувший секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая подає до відома, що на річнім мітінґу вибрано слїдуючий уряд: Н. Ваверчак, предс.; І. Куриц, заст.; А. Стриюс, кас.; П. Стопень, заст.; Г. Демкович, секр.; П. Береза, заст.; Н. Кульчицький, А. Кузьма і Д. Луців, контр.; Гр. Лишик, капітан; М. Конїкевич, хорунжий; С. Береза, дверник; Й. Романець, надзиратель мастку; І. Гаврилко, Т. Ющак, Т. Ватраль і М. Коник, радні.

МІЛВІЛ, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ“, від. 347, подає до відома, що на річнім мітінґу одноголосно ухвалено принимати до нашого товариства нових членів без вступного протягом трох місяців (січень, лютий і март), а до У. Н. Союза за половину вступного лише в місяци січни. Отож не відкладайте на завтра, але спішіть ся, бо чим скорше, тим лїпше для вас. — За уряд: Гр. Замойський, предс.; Т. Пташинський, кас.; Т. Ковальський, секр.

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. Покр. Св. Богородиці, від. 258, подає до відома, що на річнім мітінґу вибрано слїдуючий уряд на 1917 рік: Ю. Мудрик, предс.; П. Коляса, заст.; М. Троян, кас.; П. Мудрик, заст.; А. Курись, секр.; А. Диркач, заст.; І. Добош, М. Афтанас, Гр. Курись і М. Федор, опікуни хорих.

ПІТСБУРҐ, ПА. Подасть ся до відома, що на річнім мітінґу Тов. Івана Франка, від. 53, який відбув ся в недїлю 10. грудня, 1916 р. вибрано новий уряд на 1917 рік: Гр. Шабатура, предс.; А. Кінах, кас.; В. Онишків, секр.; Н. Шпирка, заст. предс.; М. Тодоровський, заст. секр.; П. Шпіку і Л. Вантух, контрольори хорих; Й. Попитак і Гр. Веретик, фінансові контрольори; С. Климко, дверник. — В. Онишків, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сошествія Св. Духа, від. 237, подає до відома, що на річнім мітінґу, який відбув ся дня 10. грудня, вибрано новий уряд на 1917 рік: І. Вовк, предс.; М. Волошанський, заст.; Т. Левчишин, секр.; А. Кобилянський, заст.; М. Куріца, кас.; С. Копчак, заст.; І. Бандровський і І. Душка, контрольори; Ф. Кацюбан, наглядач хорих; П. Пазюк, капітан; І. Бурсук і В. Якимович, хорунжі; С. Ґураль і А. Дацїв, дверники. — Т. Левчишин, секр.

НОРТУМБЕРЛЕНД, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 357, подає до відома, що на річнім мітінґу 17. грудня вибрано на 1917 рік тихсамих урядників. Слїдуючий мітінґ відбудеть ся 21. січня 1917 р. Просить ся всїх членів, щоби на той мітінґ явили ся, бо є справа до полагодженя. — А. Візний, секр.

КОТСВІЛ, ПА. Бр. Сош. Св. Духа, від. 248, подає до відома, що в недїлю 17. грудня вибрано новий уряд на 1917 рік: І. Гладїй, предс.; С. Поперечний, заст.; О. Собчак, секр.; І. Марусяк, заст.; П. Макрій, кас.; С. Прийма, заст.; М. Пик і М. Перец, контрольори. — О. Собчак, секр.

ВІЛКСБЕРИ, ПА. Бр. св. Василія Великого, від. 278, подає до відома, що на річнім мітінґу, дня 10. грудня 1916 р., вибрано уряд на 1917 рік: П. Гуменюк, предс.; Н. Гаврищків, заст. предс.; С. Гаврищків, кас.; Н. Гільщанський, заст. кас.; Й. Катик, секр.; Й. Крохмалюк, заст. секр.; П. Крохмалюк, капітан; М. Стеч, В. Свирядюк, И. Вашкевич, контрольори книжок; Р. Лучків, хорунжий, Н. Крохмалюк, заст.; Ф. Марич (Ашлей, Па.), Й. Вашкевич (Вілксбери, Па.), надз. хорих; С. Саїв, дверник. — Н. Котик, секр.

КАРНЕҐІ, ПА. Тов. Т. Шевченка, від. 384, вибрало на 1917 рік новий уряд як слїдує: С. Маркусь, предс.; В. Фіґура, заст.; Гр. Марчишин, секр.; В. Семенчук, заст.; Т. Мазурик, кас.; П. Луцко, заст.; С. Мигаль, М. Хай і Д. Штефура, контр. ком.; І. Мигаль і А. Тварик, доглядачі хорих; М. Козяк, К. Мейник і А. Тварик, мирові судї; Т. Болгач, бібліотекар; І. Мигаль, колектор; І. Комар, дверник. Українці! Користайте з нагоди, бо ще один місяць У. Н. Союз приймає членів за половину вступного. Мітінґи відбувають ся в першу недїлю по першім кождого місяця в церковній галї. — Ст. Мигаль, секр.

ІСТ ЮНҐСТАВН, О. Тов. „Сокіл“, від. 218, подає до відома, що на річнім мітінґу, який відбув ся 10. грудня 1916 р. вибрано новий уряд на рік 1917: Ст. Шибиляк, предс.; І. Колодкевич, заст.; М. Єдинак, кас.; І. Лїтепло, заст.; П. Ващишин, секр.; П. Лунь, заст.; М. Ткачишин і Н. Зилиновський, контрольори; М. Сорока і А. Предко, догл. хорих; Е. Омелян, капітан; Т. Струк і А. Ванькович, хорунжі; М. Грицак і П. Стахура, післанці. Українці з Іст Юнґставн і околиці! Вступайте в члени У. Н. С. і товариства „Сокіл“, бо тепер добра нагода. У. Н. Союз приймає в місяци січни за половину вступного. Вступайте отже громадно до У. Н. Союза, бо се матір, котра дбає о добробут бідних вдів і сиріт в старім краю. Мітінґи відбувають ся все в другу недїлю по першім. — С. Шибиляк, предс.; П. Ващишин, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. „Зоря“ від. 293, подає отсим до відомости, що дня 5. січня с. р., точно о годині 7.30 вечером в гали ч. 83 Норт 7 улиця, Бруклин, Н. Й., відбудеть ся річний мітінґ, на котрий і урядники і члени товариства мусять безусловно явити ся, бо будуть обговорювати ся важні справи. В місяцю січни 1917 р. уряд товариства буде приймати нових членів до У. Н. Союза за половину вступного. При кінци мітінґу відбудуть ся вибори уряду на рік 1917. — А. Кулявий, предс.; В. Яськевич, секр.; Т. Чіп кас.; Р. Кузьма, контрольор.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. Т. Шевченка від. 64, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінґ відбудеть ся в недїлю 7. січня о 2-гій годині пополудни в німецькій церковній гали, під ч. 435 Мейн ул. Просить ся ласкаво членів, аби зійшли ся скорше з тої причини, що того дня припадає сьвято Різдва. — В. Григорчук, секр.

Пантелеймон Куліш.

ОЧАКІВСЬКА БІДА.

—o—

Бував тут колись часто у нас у монастирі полковник козацький з того боку Дніпра; звав ся Перепелиця. То було як зачне росказувати про давнії войни, так умора та й тілько1). Що — каже — тепер за войни? То як колись наші Задніпрянські козаки воювали, так, так! То — каже — народ храбрий і до войни тяжко спосібний. Як згадаю — каже — собі, що як був я сотником, то ходили ми з сьвітлійшим князем Потьомкиним аж на край сьвіта, під Очаків, де, казали нам, що жінки як перуть, то праники на небо кладуть: так небо там низенько. То нашому козацтву і хотілось побачити такого дива, і страшно було так далеко від дому одбиватись. Та що-ж маєш робити, коли приказ!

Отто, ще може тижнів за два до походу, жінки давай усячину готовить у дорогу: грінки сушить, сало в вози укладувати. Нариштовали повнії мажі2). Посходились усі родичі3). Плач, жаль такий по всьому селу, що Господи! Де-ж пак! не близький сьвіт до Очакова, де небо вже так низенько, що баби праники кладуть, перучи на річці. Прощались з нами більш як тиждень; провожали за царину гурбою, з чарками, з пляшками. Плакали, як по мертвих, що й сам я трохи сплакнув, а з козаків деякі й геть то зарюмали.

Отже й пішли ми до того Очакова, на край сьвіта. Прийшли, аж ні: небо ще не дуже низько, а хиба трохи низче, як у нас. „Ну", кажемо, „слава ж тобі, Господи! ще, видно, не тут край сьвіту".

Стали ми стояти під тим Очаковом, та аж обридло так довго. Котрому козакови повні сакви жінка тютюну напхала або ріг табаки набила, то все те повикурювали й повинюхували. Дуже довго щось стояли. Приняли й холоду й голоду, бо стояли в шатрах, як Цигани, і не було там ні борщу, ні вареників, а все тілько грінки з салом їли. Отаке то лихо! Аж ось не стало вже ставать і сала, а тілько самі грінки позоставались. Що тут чинити? Коли-б ще козаки з голоду не попропадали, то як тоді й до дому вертатись? Біда!... Повісили наші носи, зовсім змарніли; тілько що дихание в тілі, бо сказано — що з самих грінок за смак?

От я, взявши з собою писаря сотенного та осаула, та й пішли до сьвітлійшого прохати, щоб позволив післати підводи до дому за салом. Приходим, аж сьвітлійший стоїть на рундуку4) і люльку курить. Поклонились йому. А він: „Што ви, хахли?..." та так і ляпнув по московськи.

Овва, як же погано злаяв! О, цур же йому, як негарно!

„Ваша сьвітлость! біда прийшла козакам!"

„Какая біда?..." і знов так і загнув нам по московськи на всю губу.

А, як же паскудно лаєть ся! Та нічого робити.

„Біда", кажу, „ваша сьвітлость: козаки з голоду мруть!"

„Как з голоду, праклятії хахли?"

„Мруть, ваша сьвітлость: самі грінки зостались в обозі, а сала вже забули, й яке воно".

Ще я й не доказав, а він: „Вон, хахли!... Ребята5)! вазьміте їх!"

Тут Москва як вискочить та за нас, а ми, підобравши поли, на-втікача! А вражий Москаль, так як репях, і вчепить ся, що геть його проволочеш може гоней зо двоє. Утекли на силу.

„Еге, панове!" кажу опісля своїм: „отсе вам наука, щоб брали сала ще більше, ніж хліба, а то бач, яке лихо!"

Ото вже стоїмо ми собі хирні, їмо тії грінки. Як ось стала чутка, що Турки йдуть під Очаків. Посилає мене сьвітлійший з сотнею попереду, а сам мусить би то йти за нами. Поїхали ми та й думаєм собі: „О тепер же мабуть прийшла на нас остатня година!"

Ідем, блукаєм по полю, як неприкаяннії. Коли-ж де ні візьмись у степу курява така, наче чия велика панщина почала віяти жито на току в сто лопат. Отсе ж Турки йдуть! Що тут у Господа чинити? Стріляти би то до них, хоч і далеко, щоб почув сьвітлійший та йшов скорійш на підмогу. Так що-ж? поки ще прийде, то Турки нас пошаткують на капусту. А хоч і ні, то як підоспіють наші, то все таки нам лиха конем не обїхати: треба буде стояти з переду, то всї й пропадемо ні за собаку. Що тут у Бога діяти? Дивлюсь, аж місток над ярком... „Братця!" кажу: „сховаймось під сей місток! Нехай чорти бють ся, а ми пересидим тут лиху годину та й живі до дому вернемось".

Козаки зараз мене й послухали. Збились у купку коло мене, так як пчоли коло матки. Сидимо; коли ж земля і звідси і звідти гуде, так ніби дві хмари наступають — одна з заходу, а друга від сходу сонця. Як зійшов ся ж Москаль із Турками, як стали битись, то — Господи, твоя воля! і родились, і хрестились, такого страху не бачили. А далї чуємо, що Москаль перейшов через місток та й погнав Турка.

От ми тогді зпід мостка. Дивим ся, аж коні так і грають кругом нас по полю, а Турки, що тріски на дрівітні, валяють ся купами, а деякі поранені ходять поміж ними і самі не знають, куди йти, бо й сили й сьмілости вже чорт має, а напужані так, як овечки від вовка: що як розжене стадо, то ще довго дурнії стоять, вилупивши очи, по горах, а пастух хоч гукай, хоч не гукай.

„Беріте їх!" крикнув я на своїх: „вяжіть вражих Турків, поки їм дух не одихне! ловіть коней!"

От мої козаки давай їх батовати6) і набатовали сотень зо дві, і грошей повні кишені понабирали.

„Тепер же," кажу, „хлопці, звернем у бік з дороги та відпочинем трохи денебудь у байраці, бо може втомились, ганяючись за кіньми; а над вечір вернемось до сьвітлійшого".

Так і зробили. А як усе вгамовалось і сам сьвітлійший вернувсь до лагеря7), то й ми надвечір причвалали. Приходимо до ганку, аж він стоїть, з люлькою таки в зубах. Зараз, як побачив нас, так і загнув нам по московськи: „А што ви, хахли?..."

О, цур же йому, як негарно лаєть ся! Овва!

„Та ми отсе прийшли спитатись, ваша сьвітлость, кому віддать на руки плінних?"

„Каких плінних, праклятії чуби?"

„Та отже, бачите, що ми ходили у-в обїзд із своєю сотнею, то як напали на нас Турки, а ми як почали їх стріляти та рубати, то й самих розігнали, і двісті плінних узяли, тілько шкода, що всі поранені".

„А людей сколька патеряна8)?"

„Ні одного, ваша сьвітлость! уся сотня, слава Богу, жива й ціла".

„Тьфу, праклятії хахли! двєсті пленних і самі целі! Забрать у них пленних! Пашлї... глупії чуби!"

Так нам загнув на прощане та й відпустив, спасибі йому.

То вже тогді мої козаки й кажуть: „Який то тобі, пане сотнику, Біг розум дав! Як би тебе не послухали, то всї-б може марне пропали; а тепер, слава Богу, і добичи повні руки, і самі зостались живі й здорові!"

1) Умора та й тільки — комедія та й годі. 2) Мажа — віз тягаровий (татарський, чумацький). 3) Родичі — свояки, споріднені. 4) рундук — ганок. 5) Ребята — хлопці 6) Батовати — вязати (мотузами від коней). 7) Лагер — обоз, табор. 8) Патеряна — страчено.

Пантелеймон Куліш.

ЦИГАН.

(УРИВОК ІЗ КАЗКИ).

—o—

Був собі колись якийсь-то циган; та такий же то прегіркий пяниця, що й не приведи Господи! Чи є в його яка копійчина, так і несе її у шинк; чи яка жупанина, він і її туди-ж пре!

А жінка з дітьми, голі й босі, пропадають без хліба. Танцюють, танцюють халяндри1), пішовши у Воронїж, — бо вони стояли шатром біля Воронїжа, — так що-ж бо? народ не дуже заглядуєть ся на їх танці, бо вже вони нікому не в дивовижу.

А батько, я ж кажу, волочить ся по шинках, та пє, та гайнує, та бєть ся навкулачки з ким попало. Побють йому всю пику, попідставляють окуляри, порозривають на йому одежу, спакостять ні на-що чоловіка! От тогді вже він і тягне до господи, та й лежить під шатром, як той кабан у берлозі, поки йому одлигне там трохи на серці.

Такий то вдав ся собі навіжений циган!

Оттак раз пізно ішов він із шинку до дому. Чи йшов він, чи рачки лїз, сього вам не скажу, бо вже давно смерклось; чути тілько було, що дуже кректав і спотикавсь; далї впав, здихнув разів зо два, та й захріп на все поле.

На той час довелось їхати тим шляхом якомусь панови. Аж ось коні — хвить на бік! трохи воза йому не перекинули.

„Стій! Що там таке?

Роздивились, аж пяний циган.

„Узять його з собою!" каже пан свому поганяйлові.

Узять так і взять, — з панським, кажуть, свого язика не рівняй: коли довгий, то прикоротчають, коли короткий — витягнуть.

Машталїр2) злїз із воза, розштовхав під боки цигана, та й підвів до воза.

„Куди отсе то мене цупиш?" питаєть ся у його циган.

„Лїзь, кажуть тобі, на віз!"

— „На віз? Ну, се ще не велика біда!" каже циган. Сїв собі любенько коло пана, та й захріп знов на все поле.

Прокинувшись на другий день, циган як глянув, так і зомлїв!...

— „Де отсе я?... Куди се я забравсь?... Чи не в шинку? Так ні-ж бо: у шинку вікна не такі, та й стольців немає!... Ну, не дай Боже, та хто застане мене у сїх будинках! Адже-ж на менї й волося не зоставлють, — скажуть, що я прийшов красти! От-же коли прийшло на мою голову лихо!"

Тільки що се сказав, аж ось двери — рип! і увійшов якийсь синєкаптанник.

— „Добродію!" каже до його циган: „коли я зайшов сюди красти, або чого другого, то от чорна земля, щоб я іще почорнїшав! Щоб менї і руки й ноги повсихали! Щоб я зараз сказив ся! Щоб я сьвіту божого не побачив, коли я знаю, де я і що, куди отсе я зайшов!..."

„Що се ви, пане?" каже добродій. „Чого се ви так божитесь?"

— „Який же я пан? Я не пан, а циган!"

„Господь з вами, пане! Що отсе вам приснилось? Чи ви-ж таки на цигана походили?"

— „Що за мара така?" думає циган. „Чоловіче добрий!" каже. „Годї тобі глузувати! Виведи тільки мене із сїх хат, так я твого й панства не хочу; та знайди менї мій бриль та свитку".

„Та що бо отсе ви менї кажете, пане? Як би я посьмів над вами глузувати? Нате лишень одягайтесь, та ось принесу вам чаю".

— „Що за диво?" думає циган. „Справді він до мене так говорить, як до пана. Надїну вже, так і буть, сей жупан: що буде, то буде".

Аж ось несуть йому чаю, — він пє; дають люльку, — він і люльку тягне; дають поросятини, — їсть він і поросятину. А потім знов чаю, а потім знов ковбас та поросятини, так що аж живіт йому обдуло!

На другий день, ще він не прочинавсь3), а тут йому уже й несуть чаю, горівки, вареників, ковбас, сала, — так що йому уже і в пельку не потовпилось!

От циган бачить, що всї йому кланяють ся у пояс, та знай величають паном, — перестав боятись і давай орудувати по свойому: „Горілки! музику!" гукнув він на прислужників.

Зараз вродилась і горілка й музика.

Циган дмухнув разом з півкварти, покректав, закусив, та так повеселїшав, що аж підскочив. „А нуте горлиці!"4).

Музики загули, а циган так і пішов кружка по мальованому помосту.

— „А що-ж ви не танцюєте, вражі діти?" гукнув він на людий. „Танцюйте! пийте! їжте! — Я не жалую нічого!"

От і народ давай виступати по одному та по двоє, — і підняли такий галас, як на весїлї!

А циган же то вискакує та виспівує навперейми; кричить, гогоче5), частує народ і сам пє, — так що й перестанї йому нема. Знай тільки погукує:

„Гей грай, коли граєш,
Коли чорні брови маєш!..."

Вже й вечір, а циган ґвалтує, а циган коїть лиху годину! Та вже як зовсім осмеркло, він зміг ся, та і впав, як сніп, пяниці на поміст.

От тогді пан звелїв знов одвезти його, та й положити на дорозї.

Так і зробили.

Хропе циган, неборак, на все поле, — аж вороня жахаєть ся на березах! Вже й сьвіт, — а він спить; вже люди й жать ідуть, — а він почиває, як після маківки!

От стали його будити: „Вакуло! Уставай! уставай!"

— „Пійдіть ви собі к діяволу!" загукав до них Вакула. „Чаю, бісові діти!"

„Тю! навісноголовий! Тю! га! дурний!" І пішли реготатись та тюкати на бідного Вакулу.

Циган підвів ся і бачить, що се вже щось не по вчорашньому. „А де-ж музики?" спитав він.

„Які музики?"

— „Як які? Аже-ж я вам пан!"

„Тю! навіжений! Що се тобі приснилось?"

Оторопів6) мій циган, розставив ноги і вирячив на народ очи. „Може й справді се менї приснилось!" думає він. Та й не став нікому росказувати, щоб іще більше з його не глузували та не приложили йому якого імени.

1) Халяндра — циганський танець. 2) Машталїр — візник, фірман. 3) Прочинати ся — пробудити ся, проснути ся. 4) Горлиця — такий танець (і співанка). 5) Гоготїти — верещати, (міцно) гудїти. 6) Оторопїти — злякати ся.

ТУРЕЦЬКІ ПРИКАЗКИ.

1. Прислухай ся тисячу разів, а говори тільки раз!

2. Хто приносить собі вісти про других, той розносить також другим вісти про тебе.

3. Звичайний конець хитрого лиса — се крамниця торговця шкірами.

4. Невчений є свій власний ворог. Як же-ж він може стати приятелем других?